

DAVID FOENKINOS

Op de goede afloop

Roman

Vertaald door Liesbeth van Nes

MEULENHOF

ISBN 978-90-290-9050-6

ISBN 978-94-0230-415-2 (e-boek)

NUR 302

Oorspronkelijke titel *La tête de l'emploi*

Omslagontwerp: Bart van den Tooren | BVDT

Omslagbeeld: A-R-T-U-R | BVDT

Zetwerk: Text & Image, Exterveen

Copyright © 2014 Éditions J'ai Lu

Copyright Nederlandse vertaling © 2015 David Foenkinos, Liesbeth van Nes en Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

I

Op een dag kwamen mijn ouders op het merkwaardige idee een kind te maken: mij.

Waarom ze dat precies deden, weet ik niet. Het is trouwens best mogelijk dat ze het zelf niet eens wisten. Misschien hebben ze wel een kind gemaakt omdat iedereen het deed. De sfeer van mijn eerste jaren, toen ik als een onwaarschijnlijk hoopje mens midden in de huiskamer zat, kan ik nog zo oproepen. Mijn ouders raakten me met het tipje van hun vingers aan en kusten me met het tipje van hun lippen. Het leek wel alsof er zich een soort bumper tussen ons in bevond, alsof ze bang waren om van me te houden. Bang om een soort ziekte op te lopen waar ze niet meer vanaf zouden komen. Wie zal het zeggen? Bang om met tederheid besmet te raken en opgestuwd te worden naar de wens om nog een kind te maken.

Waarschijnlijk overdrijf ik. Het komt vaker voor, niet? Ik ben nog nooit iemand tegengekomen die op een bedachtzame, eer-

lijke en rechtvaardige manier over zijn ouders praatte. Wat op mij als afstandelijkheid overkomt, *moet* haast wel hun manier zijn om van me te houden. Want dat doen ze. Het woordenboek moet nog geschreven worden, waarmee ik hun liefde zou kunnen begrijpen, maar dat die liefde er is, voel ik wel. Niet per se concreet. We bellen elkaar zo nu en dan, maar dan zeggen we vrijwel niets tegen elkaar. We stippen zo pijnloos mogelijk een paar onderwerpen aan, en juist in die inhoudsloze gesprekken voel ik een soort genegenheid. Daarvoor heb je niet altijd woorden nodig. We houden van elkaar zoals schelpdieren dat doen. En ik geloof dat het me prima bevalt. In de loop van de tijd heb ik de hoop op het soort ouderliefde dat ik graag had gehad, laten varen. Wat we ook doen, zwelgen in liefde zullen we in ieder geval nooit.

Ons levensverhaal zat van meet af aan op verkeerd spoor, omdat ze hadden besloten me Bernard te noemen. In principe een sympathieke naam. In de loop van mijn leven ben ik een aantal exemplaren van die naam tegengekomen en ik heb er vrij goede herinneringen aan. Met een Bernard kun je een prettige avond hebben. Met een Bernard sta je nog voor er iets is gezegd, om niet te zeggen onmiddellijk, op vertrouwelijke voet. Je aarzelt niet een Bernard een klopje op zijn rug te geven. Ik zou dus blij moeten zijn met een naam waarmee anderen maar al te graag vrienden worden. Nee, dus. Door de jaren heen heb ik begrepen dat mijn naam ook een geniepige kant heeft, waardoor je zomaar de mist in kunt gaan. Hoe moet ik het uitleggen? Het is geen winnaar, die naam. Hij is weliswaar mijn identiteit, maar ik heb altijd geweten dat daarmee het aftellen naar het fiasco was begonnen. Sommige voornamen zijn een soort trailer voor het lot dat de dragers ervan zullen ondergaan. In het uiterste geval kon 'Ber-

nard' op een komische film uitdraaien. Maar de mensheid radicaal veranderen zou ik met zo'n naam zeker niet.

Een voornaam kiezen is nog niet zo makkelijk. Het is namelijk ook niet de bedoeling dat je een prachtige naam verzint die niet blijkt te kloppen. Het verbaast me altijd als iemand zijn kind Ulysses noemt; stel dat het arme joch zich doodschrikt van zijn schaduw. En het is natuurlijk altijd een beetje riskant om je dochter Marilyn of Lolita te noemen. Het soort voornaam dat haar niet echt een keuze laat: ze moet de sensualiteit in haar bloed hebben zitten. Wat dat betreft mag ik niet klagen. Bernard is dan wel geen synoniem voor succes, maar daarom nog niet weerzinwekkend. Het zou zelfs bijna een leuke naam kunnen zijn. Ik zeg *bijna*. Zo zit ik nu eenmaal in elkaar. Mijn naam is niet uitzonderlijk en ook niet flamboyant. Ik dobber daar zo'n beetje tussenin en dat bevalt me wel. Het type dat geen partij kan kiezen. Ik hoor mensen vaak aan elkaar vragen wat ze tijdens de Tweede Wereldoorlog zouden hebben gedaan. Collaboratie of verzet? Het antwoord lijkt bij mij geen enkele twijfel: het een noch het ander.

Mijn vader heet Raymond en al heeft hij niet bij het verzet gezeten,¹ hij heeft de oorlog vol woede vanuit zijn kamer gadege-slagen. In de jaren veertig was hij te jong om aan de gevechten deel te nemen, wat hij wel had gewild. Hij was twaalf toen zijn grote broer sneuvelde aan het front, meteen nadat de Duitsers de aanval hadden ingezet. Raymond hing een foto van zijn held boven zijn bed. De dood van de oudste zoon sloeg het gezin met

---

1. In de historische betekenis van het woord, want om met mijn moeder samen te kunnen wonen, moet je over verzet beschikken.

stomheid. Raymond zag hoe zijn ouders stierven en ondertussen doorleefden. Ze waren in het dagelijks leven schaduwen van zichzelf geworden en zelfs de bevrijding kon er niets aan verhelpen. Ze zouden voor altijd gevangen zitten in 1940, het jaar van het noodlottige telegram. Een jaar na de oorlog gingen ze in de buurt van Orléans wonen en zat Raymond opeens alleen in Parijs. Zijn eerste jaren als volwassene voelde hij een constante angst in zijn buik, wat wel aangaf dat hij nooit een goede soldaat zou zijn geweest. Alles joeg hem schrik aan en hij bleek niet in staat vrienden te maken. Tijdens de laatste jaren bij zijn ouders had er een oorverdovende stilte geheerst die hem van elke sociale vaardigheid had beroofd. Zonder er veel fiducia in te hebben was hij rechten gaan studeren, maar tussen al die jonge mensen in de kracht van hun leven, blakend van zelfvertrouwen, kroop hij in zijn schulp en al snel hield hij ermee op. Toen vond hij werk dat beter bij hem paste, nachtportier in een hotel. 's Nachts achter de balie voelde hij zich eindelijk op zijn gemak. Soms zie ik mijn vader voor me, zoals hij daar gelukkig en beschermd zit, in zijn cocon van schaduw.

Dat was trouwens ook de plek waar hij begin jaren vijftig Martine ontmoette, mijn moeder. Vanwege de begrafenis van haar grootmoeder was ze voor het eerst van haar leven in Parijs. Ze was opgetogen over deze kans de hoofdstad te ontdekken (stomtoevallig was ze afkomstig uit Orléans), maar dat mocht ze niet laten blijken. Terwijl haar ouders waren ingestort, kon zij niet slapen van opwinding bij de gedachte dat ze zich eindelijk bevond in de stad waar alles gebeurde. Elk vrij moment greep ze aan om een willekeurige straat in te lopen in de hoop te verdwalen. Als ze de Parijse lucht inademde, had ze het gevoel jazz te inhaleren, Saint-Germain op te zuigen zoals zij het zich voorstelde, een hele my-

thologie waar je vol van raakte door gewoon diep adem te halen. Ik kan me niet zo goed voorstellen hoe mijn moeder in haar jonge jaren door Parijs liep. Het verleden van onze ouders is nu eenmaal een roman die zich niet laat schrijven. Je kunt situaties natrekken, fragmenten aan elkaar plakken, komma's verzamelen, maar het blijft irreal. Raymond en Martine behoren voor mij tot het heden. Ik zie hen met hun sloffen voor de televisie zitten, ik zie hen harrewarren over een onvoorziene uitgave, ik zie hen steeds intoleranter worden tegenover anderen, ik zie hen in hun ouderdom en hun traagheid, en toch loopt mijn moeder steeds vlugger door die Parijse straat, die de hare wordt. De paar dagen die ze hier doorbrengt, leveren haar de zekerheid van haar eerste overtuiging: ze zal deze stad nooit meer verlaten. Ze moet een reden vinden om te blijven. En redenen vind je vaak op de begane grond.

Raymond, op zijn post en volmaakt tevreden met zijn teruggeschroefde ambities, schonk de jonge gaste die met haar ouders haar intrek had genomen in het hotel, steeds een verlegen glimlachje. Martine wist nog niets van het leven af, maar de intensiteit in de mannelijke blik doorgrondde ze als elke vrouw. Ze wist dat het niet zomaar een hoffelijke blik was, de professionele blik van iemand in het hotelwezen. In die blik zag ze zijn verwarring, een weerspiegeling van de hare. De jongen, die ze in Orléans misschien niet eens had opgemerkt, werd in de Parijse context opeens hoogst interessant. Raymond zat op het juiste moment op de juiste plaats (dat was zijn grootste kwaliteit). En die positie leverde hem als antwoord een glimlach op. Het was 1953. De dood van Prokofjev werd meteen overschaduwd door die van Stalin, maar voor mijn ouders waren die twee gebeurtenissen van geen enkel belang. Op de avond van haar laatste dag ging mijn moeder

's nachts weer naar beneden, naar de nachtportier van het hotel. En ze kusten elkaar.

Vervolgens ging het leven voorbij.

Nu ik de vijftig nader, zijn mijn ouders aan hun laatste levensfase bezig. Veel is er niet meer over, tachtig is naar mijn idee een eerbiedwaardige leeftijd. Ze leiden hun leven zo onopvallend mogelijk, alsof ze door de dood vergeten willen worden. Dat kon wel eens het geheim van een lang leven zijn: geen herrie maken. En vooral niet terugschrikken voor het gebruik van parketsloffen. Mijn ouders hebben iets met parketsloffen. Als ik naar hen toe ga, moet ik, nog voor ik hen groet of maar het kleinste gesprekje aanga, op van die lapjes stof stappen om daarop door het huis te glijden. Mijn vrouw, die van beroep psychologe is,² denkt dat mijn ouders niet willen dat mijn bezoek ook maar een spoor achterlaat. Dit is beslist een overtrokken interpretatie.

Er is nog een andere vraag die ik aan de orde moet stellen, een vraag die voor elk enig kind geldt. Waarom hebben mijn ouders niet nog een kind gekregen? Was dat mijn schuld? Als enig kind word je voortdurend heen en weer geslingerd tussen twee vragen. Aan de ene kant: was met jouw aanwezigheid de kindervens van je ouders volledig in vervulling gegaan? En aan de andere kant: was de geboorte van dit ene kind afdoende om bij je verwekkers een tweede impuls voorgoed te onderdrukken? Met andere woorden, heb ik mijn ouders in verrukking gebracht of het hun tegengemaakt?

---

2. Mijn dagelijks leven is een analyse.

Overigens zou ik bij hen nog vaak op totaal onbegrip stuiten. Ons verhaal, van een enig kind en zijn ouders, was kleurloos. Ik was bijna jaloers op hysterische gezinnen waar onenigheid steevast in schreeuwpartijen en huilbuien ontaardde. Ons was een onbetekenend ruzietje al te veel.

Ik heb vaak gedacht dat mijn ouders goede romanpersonages zouden zijn. Aan zwijgende, onopvallende mensen schrijft de lezer snel vreemde karaktereigenschappen toe. Hij denkt zelfs wel eens dat ze ongrijpbaar zijn. Hij zou zich van alles gaan afvragen. Zijn ze gek? Zijn ze saai? Maar hoe kon ik dat beoordelen? Ik vond dat ik niet de aangewezen persoon was om hen te begrijpen. Maar dat zou niet zo blijven. In de komende maanden zou niet alleen mijn leven ingrijpend veranderen, maar ook mijn verhouding tot hen.

Hoewel er jaren voorbij waren gegaan, was ik nog altijd blij naast mijn vrouw wakker te worden. Haar lange zwarte haar op het witte kussen te zien liggen. Voor haar haar voelde ik een nog even vurige liefde als op de eerste dag. Had ik dat haar maar als levenspartner gekozen. Toch kan ik niet beweren dat wij zo'n stel waren dat alleen nog maar langs elkaar heen leefde. Mijn hart begon nog steeds sneller te kloppen als ik Nathalie zag, misschien niet altijd, misschien zelfs zelden, maar op elk moment van de dag kon ik worden overweldigd door het geluksgevoel dat ik haar man was. Sommigen noemen dat *de intermittenties van het hart* – een prachtig aforisme, ook al weet ik niet zeker of ik het echt begriep. De naam van mijn vrouw vind ik prachtig, even prachtig als ik de mijne afschuwelijk vind. Nathalie betekent geboorte. En dat was onze belofte.

Toen we elkaar leerden kennen, had Nathalie Baye net een César gewonnen. Voor welke film weet ik niet meer. *La Balance* waarschijnlijk. Ja, het moet *La Balance* zijn geweest. Ik heb altijd al een

slecht geheugen gehad, voor alles en vooral voor titels. Ik vergeet gemakkelijk. Maar de eerste keer dat ik de vrouw ontmoette die de mijne zou worden, zal ik niet gauw vergeten. Ze had een schipperstrui aan en liep langzaam, uiterst langzaam, misschien wel zo langzaam dat je het niet eens lopen kon noemen. Dat komt me eigenlijk best goed uit. Ik vind het een aantrekkelijke gedachte dat onze ontmoeting een onbeweeglijke herinnering is. Dat wil zeggen, voor haar. Want voor mij ligt de zaak heel simpel: ik viel. Op het moment dat ik haar tegenkwam, gleed ik uit. Ik viel haar leven binnen. Soms, als we ruzie hebben, komt ze erop terug.

‘Ik had het moeten weten. Het is toch onvoorstelbaar dat ik mijn leven ooit heb willen delen met iemand die me zo op mijn dak viel? Ik had het moeten weten. Het was een teken.’

‘Maar... je vond het juist heel mooi.’

‘Jij brak je sleutelbeen en ik heb je naar het ziekenhuis gebracht. Ik weet niet wat daar mooi aan is.’

‘Ik vind het niet prettig dat je onze ontmoeting in een kwaad daglicht stelt, Nathalie. Je mag me echt alles verwijten, hoor, maar dat niet. Het was een mooie ontmoeting...’

‘...’

Ik had gelijk. Het was een mooie ontmoeting. Hoeveel eerste ontmoetingen spelen zich op die manier in het ziekenhuis af? Natuurlijk maak je wel eens ruzie, je voelt je tekortgedaan en je denkt zelfs wel eens dat je ergens anders gelukkiger zou zijn. Maar ik weet dat het een illusie is. Ergens anders is een andere versie van het heden, maar dan met geheugenverlies.

Toen ik het ziekenhuis uit kwam, zat ik dik in het verband. Ik vertelde haar hoe ik heette en ze trok een brede grijns. Ik wil niet

paranoïde zijn, maar uit die grijs sprak iets als: met zo'n verband is de naam Bernard je inderdaad op 't lijf geschreven. We liepen een eindje op. Ik denk nog vaak terug aan de avond dat alles kanteelde. In de jaren tachtig leek verliefd worden vanzelf te gaan. Ik vind het een heerlijke periode. Die jaren werden vaak spottend aangeduid als *yuppentijd* en geassocieerd met materialisme en een zekere nonchalance in de omgang met geld; maar achteraf, nu het leven steeds meedogenlozer wordt, lijken ze me bijna aange-naam.

Onze eerste maanden waren op zijn zachtst gezegd opmerkelijk. Nathalie was een fanatieke psychologiestudente. Elke keer dat ze me vroeg te gaan liggen, hoopte ik op erotiek, maar nee, het werd een analyse. Voor ons is de horizontale positie daarom nooit echt met seksualiteit verbonden geraakt. Ik was haar proefkonijn. Ze wilde dat ik praatte en over mijn kindertijd vertelde. Ze leek hoogst geïnteresseerd in wat ik over mijn ouders te melden had. Achteraf gezien zou het best zo kunnen zijn dat ik mijn vrouw heb verleid dankzij de neuroses van mijn ouders en wat ze daarvan op mij hebben overgedragen. Aan de andere kant zat er niet meer in dan een stuk of tien, twaalf sessies. Ze leek te-leurgesteld dat ik niet gecompliceerder in elkaar zat. Voor haar studie bracht het begin van onze liefdesgeschiedenis weinig op. Daarom ging ik me bipolair ontwikkelen. Om in haar ogen een interessant geval te worden en dus meer tijd bij haar door te brengen legde ik allerlei onschuldige gektes aan de dag. Dat was bepaald niet eenvoudig, zeker niet voor iemand als ik, met mijn meer dan alledaagse uitstraling.

Ik moet wel aannemen dat ze het waardeerde dat ik bij haar in de smaak probeerde te vallen. Op een dag ontsloeg ze me van de verplichting. 'Bernard, doe alsjeblieft weer normaal.' Ik was bang

dat ze zich zou vervelen als ze merkte hoe ik werkelijk was. Maar er was iets in me veranderd. Door de gek te spelen was ik oorspronkelijker geworden. Ik was blij dat ik al die omwegen had bewandeld, alsof ik door mijn reis naar andere persoonlijkheden had ontdekt wie ik werkelijk was. Ik had voor het eerst het gevoel met mezelf in het reine te zijn. Dat had misschien te maken met de liefde die ik voor Nathalie koesterde. Het bizarre gevoel op de juiste plek te zitten. Ik herinner me in het bijzonder een avond, een paar maanden na onze ontmoeting, waarop we elkaar lang kusten, een kus die me anders leek dan andere, *een referentiekus*. Een kus waar alle andere kussen naar zouden gaan verwijzen. Bang was ik niet meer. Ik wist dat Nathalie mijn vrouw zou worden.